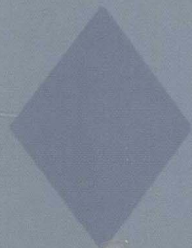

«رتهڭى كۈن يەلەرنە—جاستار مەن جاس
وسپىرىمىدەرگە ارنالغان نىزبەكتى كىتاپتار»

سەرىك قاپشقىباي ۇلى

ۇلتتار باسپاسى

جال

سەرىك قايشقباي ۇلى

ۇلتتار باسپاسى

编 辑：木 耐
责任编辑：塔比娜

图书在版编目（CIP）数据

赛力克儿童小说选：哈萨克文 / 赛力克著. —北京：民族出版社，2008. 11
（托起明天的太阳 民文青少年读物丛书）
ISBN 978-7-105-09631-2

I. 赛… II. 赛… III. 儿童文学—短篇小说—作品集—
中国—当代—哈萨克语（中国少数民族语言） IV. I287.47

中国版本图书馆CIP数据核字（2008）第157019号

民族出版社出版发行
（北京市和平里北街14号 邮编：100013）
www.mzcbs.com
民族出版社微机照排 艺辉印刷有限公司印刷
各地新华书店经销
2008年11月第1版 2008年11月北京第1次印刷
开本：850毫米×1168毫米 1/32 印张：8.375
印数：0001—3000册 定价：13.00元
ISBN 978-7-105-09631-2/I·1969（哈264）

该书如有印装质量问题，请与本社发行部联系退换
（哈文室电话：64228006 发行部电话：0991-2854817）

باسپادان

جاستار مەن جاس وسپىرىمدە—وتاننىڭ بولاشىقى. ۇلتلارنىڭ دامى مەن العا باسۇمىنى از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرنىڭ قاۋىمىز سەيپ-ەرەتۇنە بايلانستى. چاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام قۇرۇ، جۇڭخۇا ۇلتىنىڭ ۇلى كوركەيىپ-گۈلدەنۋىن جۈزەگە اسىرۇ ساپارىندا ەلىمىز ۇلى مۇراتتى. وسكەلەك مۇرالدى، بىلىمدى قادىرلەيتىن، مول بىلىمدى، جان-جاقتىلى جەتلىگەن، جاڭالىق جاراتۇعا باتىل، قاجىماس قاجىرلى، بەلسەنە العا ۇمتىلاتىن ار ۇلت دارىندىلارنىڭ زاباس قوسىنى مەن ستەرنىڭ نىزاسارلارىن قاجەت ەتەدى.

”كىتاپ—ادامزات العا باسۇنىڭ باسپالداى“. از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرنىڭ سەيپ-ەرەتۇى، العا باسۇى ماندى دە ماعىنالى وقىپ ۇيرەنۋەن قول ۇزە المايدى. قالىڭ از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرنىڭ علمى بىلىمدەردى ۇيرەنۇ، يدەيالىق-مۇرال ساپاسىن جوعارىلاتۇ، رۇحانى مادەنيەت تۇرمىسىن بايتۇ قاجەتتىن قاناعاتتاندىرۇ ۇشىن بىز جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە ارىنالعان تىزبەكتى كىتاپتاردى موڭغۇل، زاڭزۇ، ۇيغۇر، قازاق، چاۋشيان تىلدەرىندە باسپادان شىعارىپ وتىرمىز. يدەيالىق-مۇرال، علمى بىلىم، ادەبيەت-كوركەمونەر، مادەنيەت، وقۇ-عارتۇ، تاريحي بىلىم، زاڭدى جالپىلاستىرۇ تاريپەسى، قوعامدىق ۇمىر قاتارلى ار قايسى جاقتارعا ساپاتىن بۇل تىزبەكتى كىتاپتارعا «ەرتەڭگى كۇن يەلەرىنە—جاستار مەن جاس وسپىرىمدەر-گە ارىنالعان تىزبەكتى كىتاپتار» دەگەن ورتاق ات قويدىق. بۇل كىتاپتار 11-بەسىجىلدىن پىلان كەزىندە ارت-ارتىنان جارىق كورمەكتى.

بۇل كىتاپتار از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرنىڭ وزىنە تان ەركەشەلىكتەرى مەن قاجەتسىنۇن كوزدە ۇستاي وتىرىپ، احبارات، باسپا ۇسوز باس مەكەمەسى تانىستىرعان، جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە باعىتتالغان جۇز تۇرلى كىتاپتان نەمەسە ار ۇلتنىڭ جەتكىنشەكتەرىنە ارىنالعان ەداستۇرلى، ۇزدىك تول تۇنىدىلارى مەن باسقا دا باسلىمداردان جارىق كورگەن، جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە اۋاداي قاجەت ۇزدىك تۇنىدىلاردى نەگىزەتەپ، سارالاپ قۇرامىتىرىلغان جانە اۋدارىلغان. مۇندا مازمۇنى باي بىلىمدىك سىپاتى مەن قىزىعارلىق سىپاتى تەك، فورماسى ۇان تۇرلى، ۇنىققتى، تىلگە جەڭىل بولۇنا مان بەرىلدى. از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىم بالالاردىڭ وقىپ تاريپە ۇننا، ساپاسىنىڭ جوعارىلاۋىنا جانە داۋىر مەن بىرگە العا باسپ سەيپ-ەر-جەتۇنە پايدالى بولسا ەكەن دەگەن تىلەك ايتامىز.

ۇلتتار باسپاسى، 2006-ساۋىر

مازمۇنى

1. بۇركىت ۋىياسى.....
4. كوكالا بولتىرىك.....
6. مەن كورگەن قۇبجىق.....
10. قوزغىنىنىڭ كوك جاپىراعى.....
12. اساۋ كوپىر.....
15. قۇرجىقاي.....
18. بۇرباسار.....
20. كوك شەگىرتكە.....
22. ەكى بالانىڭ ەلىكتەۋى.....
25. «استىنداى اتىن...».....
27. الا جىلان مەن اشتى ايران.....
29. قىيال.....
31. «قارىنباي تاس».....
34. ميانىڭ ەدانى.....
37. قۇپيا.....
38. ناعاشىم ايتتى.....
40. «نايزا تاس» جۇمباى.....
42. ايناكوز.....
45. اجالسز الڭ.....
48. شىڭ باسىندا.....

52.	دەگجاپ
54.	اەشتار
57.	جارما تاس
59.	جىميۋ
62.	سۈزەگەندەر
64.	ئەيدايىق
66.	سۈرمەرگەن
68.	تەسەك قۇلاق
71.	ايۋدىڭ ازابى
74.	«تاباناق»
77.	اق ۈكى
80.	ادام ئشوپ
82.	سىزگە وتىرىك، ماعان شىن
85.	شېبارالا شىمشىق
87.	«جىلانقۇسىق»
89.	الجىعان ايۋ
91.	قان قاتقان قاۋىرسىن
93.	ئەيسىباي ۈڭگىرى
97.	«بادىقتىڭ بايىشەسى»
99.	ايۋ مەن قابان
102.	سابالاق باتىر
104.	قوناعاسى
107.	كۈلەڭكە
109.	«قالماقتاس»
112.	ۈياىباي

114.		اق سەرکە
117.		قۇر قول
119.		تەمىر تىستى بۇيىلەر
122.		كوڭىلدى كوجەك
124.		سۇتتىگەننىڭ سۇتىندە
126.		«ەكىباي بىلەدى»
129.		قىزىل بۇرسىق
132.		كۈشكتەردىڭ قۇلىعى
133.		كەلىنشەكتاس نە ويلاعان؟
137.		بالا اقسىلى
139.		جۇت جەتى اعايندى ايناكوزىبەن
141.		«بارماق شال»
144.		تاقىر بۈگەلەك
147.		تاس جۇمىرتقا
150.		كەشكەنتاي
158.		«سىداڭ شال»
162.		«ناماز تاس»
165.		قوزىقۇمىرسقا
168.		ماقتانىش
171.		اۋىپ كەلگەن اڭ
174.		ەستىمەگەن ەلدە كوپ
176.		قۇزعىنداى مىڭ جاساعان
178.		ران وتى
182.		جولاۋشى جىلان
185.		اق بۈكەن

187.	تەسلىك تاس
190.	قارىنبايدىڭ باتاسى
192.	سارى اشۇتاس
194.	بۇرىننىڭ بولتىرىگى
197.	كىلىك وتى
199.	سارالا قامشى
202.	«توزاڭتاس»
204.	كوشپەلى التىن
207.	وركەۋدە وگىز
209.	وشىككەن ءىت - قۇستار
212.	سول اۋلىدىڭ بالاسى
216.	كوك تۇپىراق
220.	بالانىڭ ءىسى
223.	داۋلەر
225.	جۇرگەن تاس
227.	كوك قوشقار
230.	قارتايغاندا ءبىر بالا
234.	قۇسسارماساق
238.	تۈلكىنىڭ ايلاسى
241.	جاي امال
244.	اق ايداعار
248.	قوشتاسۇ
252.	قوتىركۇنگەي
257.	بەبەۋقۇس

بۇركىت ۇياسى

اي جاڭالاپ ەل جايلانغا قاراي كوشەدى، جول قىين. «بىيە سىماستىڭ» قىساڭنان ءوتۋ ءىر ازاپ! جۇكتى تۇيە سىماي، قىسىلىپ قالادى. سوندايدا ايعاي-شۋ كۈبەيە، جۇرت ءىرىنىڭ ءسوزىن ءىرى ەستىمەي، وزەن گۇرىلىمەن قۇلاق تۇناتىن. بالا-شاعا-بىزگە، وسى ۇلار-شۋ قورقىنىش، تىم قىزىق سەزىلەر ەدى.

كوشتىڭ نە بولعانىمەن ءسىمىز جوق، مىناۋ سۇر جارتاسقا كوز جىبەرەمىز. ەل ونى «ءاۋباي شىققان» دەپ اتايدى. تاس بىيىگىندە ۇيا-شومشەك قاراۋىتا، تۈمەنەرەكتەن اق جولاق ساڭغىرىق كورىنۋىشى ەدى. ءازىر ۇيا ماڭىندا بۇركىت جوق. جالاما سىنىق ءشوپ، ءتۈپىر تۈپىراقسىز تاقىر تاس. بىرەۋ قاباعىن تۇيە قويسا قورقاتىن بالا كۈنىم عوي ول، جارتاستىڭ ءۇڭى سۇيق، ءزىلدى كىسىدەي سەزىلەدى ماعان. نەگە قارايمىن؟ قورىقسام قاراماي-اق، كوزىمدى تۈمەن سالماس پا ەدىم. ءىراق، ۇيتە الماي، ۇرلانا قاراپ، ونان الدە بىرەۋدىڭ ەلەسىن كۈرەتىم... ەلەستىڭ قول-ايعاى قىمىلداپ، تاستان ءتۈسىپ كەلە جاتادى... سونىڭ قىمىلىنان جۈرەگىم زۇ-زۇ. قىسىلا قارا تەر بولىپ، قاشان ءىر «بىيە سىماستان» كوش ءوتىپ بولعانغا دەيىن، كۈرەر كۈنىم سول. ءىراق ەلەس ايتەۋىر، قىزىقتاۋ سەزىلە مە قايدام، ۇرلانا قاراماي قويمايمىن.

ءاۋباي شىققانغا جالعىز مەن ەمەس، ۇلكەندەر دە قارايدى. سوقپا تاستان تۇيەلەرىن وتكىزىپ، كوش تۈزەلگەن سوڭ، داڭغىرلاسادى كەپ! جارتاستىڭ اڭگىمەسىن قوزعاۋ ادەتتەرى. بۇرىن قانشا رەت قايتالانغان قۇداي ءىلىسىن! اڭگىمە ۇستىنىدە جۇرت كۇلىسىپ، كەيدە ءىر مۇڭاياتىن. وسى «ءاۋباي شىققان» قارا جارتاستىڭ قاي سىرى بار، ماعان جالاما بەتىنەن ءتۈسىپ كەلە جاتقان كىسىدەي

ەلەستەيتىن—سول، سول ئاۋباي. ول باسبارماقتاي عانا ادام. «بارماق شال» ەكەن دەسەدى. قۇسبەگى دە ەمەس، تەكتى قۇستىڭ ۇياسنان قۇسبەگىلەرگە بالاۋان الپ بەرەتن—دى. بلعي اقيقتىڭ ۇياسنا شەيپ، ادەتتەگىلەرنە اۋرە بولا بەرمەپتى.

سول ئاۋبايىمىز ئىر جىلى، بىە سىماستىڭ وسى ئىر كوكپەن تىلدەس قارا جارتاسى—اقيقتىڭ ۇياسنا شەيپاي ما. شەققانىمەن قايتىپ تۇسە الماي، تۇسە الماعانىنا باقانداي جەتى كۇن وتكەن. مۇنى ەستىپ، جايلاۋدىڭ ەلى جىنالا كەپ، كوپ شىنەن بىرەۋلەر: —ادام جەتى كۇنەن ارى اشتىققا شەيپاي الماس، ئاۋبايدىڭ ۇيادا قالعاننا بۇگىن جەتىنشى كۇن! توپىراعى سونان تارتقاسىن نە لاج؟ جاقسىلاپ قۇران وقىق، قايتايىق.—دەپتى.

اق جاباعىداي قارىاننىڭ ئىرى:

— بۇل ايتقاننىڭ ئاۋبايىغا جۇرمەس. تاۋ جالەپ، ۇشقان قۇستىڭ زىنە تۇسكەن ول نە كۆرمەگەن؟ جەتى كۇن اشتىق ئسوز بە! ئازىر ول تالىقسىپ جاتسا كەرەك. قۇلاعىنا كىرەر مە ەكەن، ايعاي سالايقى. سەلت ەتكىزە الساق... قالعاننى ئوزى كۆرە جاتار.— دەيدى ساقالىن سىپالاپ.

جۇرت ايقايلاپ، تاۋدى باسنا كوشىرەدى. ئىر كەزدە شالدىڭ ايتقانى كەپ، ۇيادان ئاۋباي قىلتىپ، بارماقتاي بوپ ول، ازەر كۆرىنسە كەرەك. الگى شال:

— ات! وق ونىڭ قۇلاعىنىڭ تۇبىنەن زۇلاسسىن، قۇر دالاعا كەتپەسىن.—دەپتى. مىلتىعىن ارى—بىرى سىعالاعان مەرگەن، اتۇدان تىكسىنەدى. “كوزىم جەتپەي، قۇلاق تۇبىنەن وتكىزۋگە قىنالىپ تۇرمىن” دەپ، سىلتاۋ ايتادى. شال قالتاسىنان ئۇيۇلى شۇپىرەكتى الپ، راۋىن شەشكەندە قويدىڭ قۇمىلانىداي بىردەمە شەيپ، مەرگەننىڭ كوزىنە ارىبەرىم سونى سۇيكەگەن ەكەن.

— مىناۋ، جاي ايۋدىڭ وتى ەمەس، قۇتىرغان ايۋدىڭ وتى. كوزىڭدى شىراى جاندىرغان شىعار، سىعالاي بەر،—دەيدى وعان! مەرگەن سىلتاۋ تابا الماي، ئاۋبايدىڭ تاق قۇلاق تۇبىنەن

دالدهپ، جەتى رەت اتقان سوڭ، قاريا ەلگە قاراپ:
— «جا، اتقانمىزدىڭ، دابىستانمىزدىڭ سەپتىكى تىسە امان —
ەسەن وراڭ. تىمەسە كوك پەن جەردىڭ اراسىندا قالغانى قالعان
ونىڭ. قولمىزدان كەلەرسىن سىتەدىك. «اۋباي بىزگە وكپەلەمەيتىن
شعار. قايتايىق! — دەيدى.
سونان ەرتەڭى، «اۋبايدىڭ ءوز ۇيىنىدە شاي ءشپ وتىرعانىن
«بىر — اق كورىپتى جۇرت.
— جەتى كۇن قامالغان تاستان كىم كوتەرىپ الدى؟ قالاي؟
— دەپ سۇراعاندا:

— نەنىڭ داۋىسى ەكەننىن بىلمەيمىن، سان دۇركىن ەستىلگەن
جاڭغىرىق باسىمنىڭ جارىعىن اشقانداي، ەسىم كىرگەندەي بولدى.
قاراسام، اقيقتىڭ ۇياسىندا، تاستا وتىرمىن... بۇركىت بالاۋان
ۇشىرىپ كەتپتى. ”ناعىپ وتىرمىن. كەتەيىن“ دەپ، ۇيا
كەمەرىنەن ءۇڭىلىپ، جارتاسقا كوزىم قالاي ءتۇستى سولاي، جۇرەگىم
اينىدى. اياق سالا الار ەمەسپىن، قۇلاپ كەتەتىندەيمىن. الدەن
سوڭ، ءتۇننىڭ «بىر ۋاعىندا كەپ تە ءۇڭىلدىم. جارتاس بەتىن ءتۇن
بۇركەپ، ول كورىنبەگەندىگىنەن شعار، كۇندىزگىدەي ەمەس،
جۇرەگىم قورىققان جوق. ەپتەپ ۇيا كەمەرىنە قاراي سالماقتاپ...
تاباننىم جابىسا كەتتى. كارى جۇگىرىسكە «بىر سالىدىم — اۋ دەيمىن،
تەز — اق، ءتۇستىم. كەينىڭىسىن كوردىڭدەر، مىنە شاي ءشپ
شالماقتاپ وتىرمىن، — دەيدى ول.

بۇدان سوڭ، بىيە سىماسىنىڭ كوك تىرەگەن قارا جارتاسى
«اۋباي شىققان» اتانىپتى. ونىڭ بار سىرى وسىلاي. بالاڭار — اۋ جەتى
جاسىمدا كورىپ، اڭگىمەسىنە قانغان قارا جارتاسقا مەنىڭ الپىس
جىل ارالاپ، جولمىم تاغى «بىر ءتۇستى — بارسام، شومشەگى قاراىپ
ۇيا الگەشەك تۇر.

كوكالا بولتيريك

شولاق ءجوز قويى بار. سونىمەن-اق، اكەم وزەگى تالىپ كورگەن جوق-اۋ. سۈرە جول اسۋلارعا سوقپاي سىيرلى كوشپەن سىپ بەرىپ ءبىر قىيىننان شىعا كەلەتىن دە، سورعش، شەت قونادى ول. ءبىراق، جاڭا جەر. تىڭ ءورس. ءالى ۇمتقام جوق، قونىس سايىن كورەيم: ءداۋ اعاش، بىيك تاستار. قۇس، اڭى قانشالىق!

بالا قويىشىنىڭ بۇگىن ”باسى اۋىرىپ“، قوي شەتىنە اكەي شىققان. قىڭقىلداپ ەم، مەنى مىنگەستىرىپ الدى ول. قىراتپەن شۇبالىپ، قويلار وپاڭغا تامان ويىستى. ءبارىن باستاپ اق سەرگە مەن قارا قوي ءجۈر. قارا قوي قورانىڭ ءسانى. شاندا ءبىر ۇشرايتىن- ءتورت ءمۈيزدى ءام ۇلكەن جارقىتىق!

قىراتنىڭ ءار جەرىنەن اكەم بورىكتەي كوك بۇيرا ءشوپتى كورسەتىپ:

—مىناۋ، «قاسقىر جەم»، شىركىنىنىڭ شىعىسى-اي! ونى جەگەن قاسەكەڭ قويغا قاراماس،— دەيدى. ”قاسەكەڭ“ دەگەنى— قاسقىر. مەن ۇعا قوياتىنداي، ءبورىنىڭ ۇزىن-سونار اڭگىمەسىن ايتتى ءبىر. اتىن ەستىم ونىڭ، قانداي ماقۇلىق ەكەنىن كورگەم جوق. كوز الدىما ۇزىم قورقاتىن «تىرناقباي» دەيتىن بىرەۋ قۇساپ ەلەستەيدى. قاسقىر باياعى-تىرناقباي.

شوق ىرعاي ءتۈبى. اكەم كۈلەڭكەدە وتىر. قاراي تۇرۇ ءۇشىن، مەنى اتقا مىنگىزە قويغان. ماڭىمىز بىتىك ءشوپ، بۇرگەن. ءبىراق ات ۇستىندەمىن، قويلار انىق كورىنەتىن جەر. الدە ءبىر ارا بىزىڭداپ بەتمە تاياي، وڭدى-سولدى مەن سابالانا باستادىم. ءبىر ۇاق قامشى دا ءتىدى-اۋ، ارا تىرس ەتىپ، جالپاق تاستىڭ ۇستىنە تۇسكەن. ماقتانىپ، اكەيگە قارايمىن. ونىمەن ءسى جوق. سىپىرعان تاقىر

جەرگە ول، قۇمالاق سالىپ وتىر.

ارامەن اينالسىۋىم، ”ماقتانۋىم“ بار، كەشىگە قالىپىن، قاراسام كەرەمەت! ئورت ئۇيىزدى قارا قوي مەن ئېىر ”ئىت“ ويناپ ئۇر. سول ئىت-الا بالكىم، كوكالا بولپ كورىندى ماعان.

۱-ي!- دەيم داۋىستاپ.

اكەم ”توقتا!“ دەپ، قاتقىل قاباق تانتتى. ونىڭ «قاسقىر»، «بولىتىرىك» دەگەن كۇبىرىن ەستىدىم. ات باسىن شوق ىرايعا بۇرىپ، ئىراز سىعالادىق. قوي مەن قاسقىر كەت ارى ەمەس. قارا قويدىڭ بەلىنەن قارىغان ول، ار جاعنا ارەڭ ئۇسىپ، تۇمىسىمەن جەر سۇزەدى. تۇ-ۋ، بولىتىرىك باۋىرىنان وتكەن قويمىز دا، كوتەرىلە بارپ، تىراپاي اسقان...

سالىدەن كەيىن ايعاي سالىدىق. ئۇرى ئوز بەتىمەن كەتتى. ”قاسقىر جەمىنىڭ شىعىسى بىيل بولەك! مۇنى جەپ، بولىتىرىك قويغا قاراي قويماس“ دەگەنن، اكەي تاغى ئىر قايتالادى. مىنە ودان بەرى جەر باسىپ ئۇرمىز. مۇنداي ”يىن“ كورمەدىم. ايتەۋىر، كوكالا بولىتىرىك پەن قوي كوز الدىمنان شىقپايدى مەنىڭ.

مەن كورگەن قۇبىجىق

ەل جايلاۋدان ەڭكەيىپ، الدىنراق ئىبر اۋىلدار بوكتەردە وتىر. جۇرتتىڭ شابان - شالاڭدارى جايلاپ قالاتىن كەي جەرلەر بولادى ئىبر. شىبىنى كوپ، بىستىق شاعىلدى تۇستار ول. سوعان تۇنەي كەتىپ، كولىك بەلىن بوساتىپ العان سولڭ، اۋىل كارى جۇرت، بوكتەر جۇرتقا كەلىپ قۇلادى. ئشوپ ئۇسى، بۇلت قاباعى مەڭزەتەر قوڭىر كۇز بۇل ماڭنان بەلگى بەرە الماپتى. الدارقاتىپ تۇر ما، ايتەۋىر، وزەن بويى بۇرىنعداي كوك جاسالڭ. وشاعاننىڭ تىكەن، قۇرايلارنىڭ ئۇزى جاستاي. ئىبراق، بار توڭىرەكتەن قويۇ، تۇشى ئىيس اڭقىدى. ەلدىڭ ”كۇز“ دەگەن سۇنىق ئسوز اۋزىنان شىعا باستاۋى - الگى ئىستىڭ اۋجايىن سەزىنگەننەن شىعار.

بوكتەر جۇرتتىڭ ورنى ەرەك بولۇشى ەدى. كوك جايلاۋ بەس كۇندىك سىرباز ئجۇرىس، سىلتىڭ مىنەزەن ئوتىپ كەتەتىن. بۇكىل جازعا باعىتتالغان كەسەك شارۋانى جۇرت، بوكتەرگە تۇسكەن سولڭ باستايدى. ات شاپتىراتىن اس، ئوي - تومالاقىنىڭ ايبى وڭىنان تۇار كەز. داستارقان بايلىعى كىرەدى ەلگە. كەكىلدەپ شىكەن كوك تارى مايىعا بىلغانىپ، قۇرت - بىرىشىك مول. كورىنىڭكىرەمەي كەتكەن اق نان قايتا وراسىن، جۇرت جىلداپ كورىسكەندەي وعان.

نە بىستەسە دە ەل ويلاپ بىستەمەي مە، وسىناۋ مولشىلىق تۇستى كۇتكەن ئىبر ئويدىڭ حابارى دا دۇڭك ەتىپ، سوعان ويىن بالاسى ئىبر قانداي ەلەگىزدىك! ”ئوي دەگەندە قۇ باس دومالايدى“. بىزدەي قارا قۇلاقتانىپ قالغان بالانىڭ دۇرمەكتەن قالۋى ەكتالاي. كۇبى تاورلەۋ ۇيدەن شىققاندار ئىبر - ئىبر اتقا ئىمىنىپ، ادام ساناتىنا قوسىلادى. كولىككە قول جەتپەگەننىڭ تالايىن اكەسى الدىنا المپ، اعاسى مىنگەستىرىپ كەتە باراتىن. جۇتاك كىيم، توك سىراق.

جالاڭياقتار باسپىن وگىزدى بىرەۋ جەتەكتەگەن تۇيەدەگى كەمپىردىڭ
ارتىنا، ءبىر-ەكەۋدەن جابىسىپ تا الادى. امالسىن تاۋىپ تويدان قالما
قويماۋشى ەدىك. دەسەدە مەنىڭ جايىم ەش ”امالعا“ كەلتىرمەي،
بۇل جولى توي بۇيرىغان جوق. قايدان بۇيرىسىن، كارى اجەم
قايتىس بولىپ، توپىراعىنا توقسان كۇن تولماعاسىن، اكە-شەشەم
قيا باسپىپ قىدىرمايدى. ماعان شەكتەۋ تۇسە قويماغانىمەن
سۇيەۋسىز، كۇيسىزدىك ەتەكتەن تارتا بەردى. ”بالام جۇرە عوي“ دەپ،
تۇيەسىنە مىنگەستىرىپ الار اجەم تۇرما مەنىڭ؟ تويدان قالالا...
كوزىمە جاس تولىپ سىرت، شەتكەرىلەۋ ءبىر جەرگە ەكپەتىمەن تۇسە
كەپ دوڭبەكشىدىم-اي! تويدان كەلگەن سوڭ، بالالاردىڭ نە ايتارىن
ەسىمە تۇسىرسەم، جانىمدى قويىار جەر تاپپادىم. ولار قىزعانىش،
كۇيىگىمدى قوزدىرا ايتادى عوي. ءسوز استارىندا، ەل قاتارىنان
قالدىرىغان كەدەيلىك — پالەسى — نىزار جاتادى. وسىلاردى ويلاي-
ويلاي شابىما شايىتان ءتۇرتتى بىلەم، ءبىر بىسكە بەكىدىم. تويلى
اۋىل السى جەر ەمەس. قارا قىراتتىڭ پىشاق تاستارىنا تابانىمدى
تىلگىزىپ، وسىلاي تامان نىزىمتتىم-اۋ! كوزىمدەگى جاس قىزىل
مارجان سىقىلىدىداي، قۇبىلىپ تۇسەدى. ۇكىدەي ۇشقان بەتىم،
بىيك قاباقتىڭ بىرىنە ءلىنىپ، اۋىل انىق بايقالار تۇرىمدان كەپ
ورىن تەپتىم.

تاباق تارتىلا باستاپتى. ەت جاسالغان ۇيدەن ءبىر قولىنىڭ
ۇشىنا قوندىرىپ، اس تاباعىن السىپ بارا جاتقان اتتى ادامدار
اعىلادى. سولاي قاراعان سايىن سىلەكەيم شۇبىرا، ەندى قازامايىن
دەگەن ويىمەن جەر تىستەي، ەكپەتىمەن جانىرىمىن. تويىلعى
تۇيىندەگى قۇرت، قوڭىزدارعا كوز الداندىرا باستاپ ەم، سول ارەدىك نە
كورمەدىم؟! ءتۇر-تۇرىمەن اق-قىزىل، قازاسى ارالاس قۇرت-
قۇمىرىسقا ۇز قامىمەن شاۋىپ جۇر. ءبىرىنىڭ تۇرىنە قاراپ قايران
قالۋىم، شوشىعانىم سونداي، ءبۇيىرىم شانشىپ كەتتى. وسى
تاڭىرقاۋ مەنىڭ وي-تۇيسىگىمدى بالالىقتىڭ شەگىنەن تەز اسىرىپ
جىبەرگەندەي ەدى. كورگەنىم: قۇيرىق جاعىنا، ارتىنا قاراي جۇرگەن

كەشكەنە جاندىك. ئۆز كوزىمە ئۆزىم سەنبەي، نەشە رەت ئۆگىلىدىم. شىن، ارتىنا قاراي ئجۇرپ باسى ۇلكەن، ونىمەن بىردەڭكەنى سۇيرەپ كەتەتىن كورىندى... اپپاق اياقتارى بار. مەرتىگىپ قالعان با بۇلاي، ارتىنا قاراي ئجۇرۇ سونىڭ كەسىرىنەن عوي دەپ ويلادىم. سۇيتكەنشە بولماي سول ئتارىزدى بىرەۋى، ئۇشنىشىسى دە شىعا كەلدى. ئبارىنىڭ كورگەن كۈنى بىردەي. ئبىزدى ەل بالاسىنادى. ايتقانمىزدىڭ كەينە سەنىپ، كەينە سەنبەيتىن. ئبىراق، بالا بولايىق، كىم بولايىق ايتەۋىر، كوز اشپ كورگەنمىزدىڭ ئبارى-اق، وزگەنىڭ بايقاعانىمەن ۇقساس دۇنيەلەر. ەكى تىرلىك جوق. تىرلىك بىرەۋ-اق قوي. ەندەشە، مىنا پالەكەتتى مەن ئالى كورمەگەن ەكەم. ۇلكەندەرشى؟

ويىم استاڭ-كەستەڭ. تاڭىرقاۋىم كەزىندە مەن، بالالىقتىڭ شەگىنەن انداعايلاپ، اتتاي جونەلگەنم راس. سول عاجايىپ كورىنىس، كوڭىل-كۈيىمدى وزىنە جاقىنداتا بەرگەن. باسقا جاندىك، قۇرت-قۇمىرسقالارشا ۇڭ، الدىنا قاراي جۇرمەۋى ئبىر ازاپ، تاۋقىمەت سەزىلدى ماعان. سول ازاپ ئۆز باسىمدا دا بار. ”ۇل نە كۇناسى ئۇشنى وسىلاي جارالىپ، مەن قاي سىمە بولا اجەمنەن ايرىلدىم، تويدان قالىدىم؟“ سىقىلدىمەن باسىم قاتىپ، وسى ارادا از جاتپاپپىن. ئتۇپ بۇتادان كوتەرىلە قاراپ ەدىم، تويلى اۋىلدىڭ ئۇستى ئازىر جىم-جىرت، ئبىر ادام كورىنبەيدى. ئۇي-ئۇيدىڭ الدىندا الا-قۇلالى بولپ يىتەر ئجۇر. ەل تەگى ات شاباتىن، قىز قۇپ، پالۋان تۇسەتىن جەر-بايگە توبە جاققا اسىپ كەتكەندەي. جالدىڭ ار جاعىنان كوك تىرەگەن، شاڭ قالقىپ تۇر. بايگەتوبە دە تايان، ئبىر جۇگىرىپ جەتەرەم، بارىم كەلمەي، باسىم سالىبىراپ ۇيگە قايتتىم. الگى ارتىنا قاراي جۇرەتىن قۇبىجىقتىڭ ەلەسى كەتپەي، ويىم ونعا بولىندى... قاجىپ، ئالسز كەلەم.

نە كورگەنمىنىڭ ئبارىن ئتىس جارپ ەشكىمگە ايتقامىن جوق. كەيدە وقىس نارسەنىڭ ئبارىن ئسوز قىلساق، ”كوزىڭە جىن كورىندى مە؟“ دەپ، ۇلكەندەردىڭ ۇرساتىنى بار. ماعان كىم

سەنەدى. ”وتىرىكشى بالا“ اتانارمىن!

اۋ، قازىر كارىنىڭ ئېرى بولدىق. بالا كۈندەگى سول ئىس
ويىمىنان شىقپاغان. تاعدىر ايداپ، ”الاتاۋدى التى اينالىپ“ كەتكەن
ئوز باسىم، ول جاققا ات ئىزىن سالا الماپ ەدى. تاياندا عانا جولم
ئۈستى، باياعى ئېر ئۈپ بۇتانىڭ تۈبىنە، جاتقان جەرىمە كەلگەمىن،
ەل تامىزىق پەن وتىنعا تويۇشى ما ەدى، كەر توبىلعىنى بىرەۋ
شاۋىپ اكەتپتى، بىرنەشە كۈننىڭ الدىندا عانا اكەتسە كەرەك،
تەسەنىڭ تىگەن ئىزى ئېلىنىپ جاتىر. اتىمدى وتقا قويىپ،
قاباقتىڭ ئۈستىن ئېيت قاراعانداي ئىنتىم، ۇزاقتى كۈن ئۇرىپ
الدىم. امال نە، مەن كۈرگەن قۇبىجىقتار جوق، جو - و - ق!

باياعى، ”وتىرىكشى بالا“ اتالمايىن دەپ، اۋزىمىنان شىعارمادىم
عوي. بۈگىن ايتىپ وتىرمىن. سول قۇبىجىقتى مەنەن وزگە جان
كۈرمەي، ەندى كەلىپ ”وتىرىكشى شال“ اتانباسام دا جارار دەيمى!